

“Holstein-Friesians zijn nooit de beste keuze”

Het effect van een ras op het bedrijfssaldo

Op 1 april 2015, de dag die door veel melkveehouders tot ‘Bevrijdingsdag’ werd uitgeroepen, werd het melkquotum afgeschaft. In de voorafgaande jaren begon een deel van Nederlandse melkveehouders te investeren in productiecapaciteit, om na de afschaffing van het melkquotum te kunnen concurreren in de vrije wereldmarkt en te kunnen profiteren van de kansen die de vrije markt met zich mee zou brengen. Echter heeft de afschaffing van het melkquotum niet geleid tot het rooskleurige beeld dat veel melkveehouders voor ogen hadden. De melkprijs is gekelderd tot 25 cent per kilogram melk, terwijl de gemiddelde kritieke melkprijs 32 cent per kilogram melk bedraagt. Nu is het moment om na te denken over aanpassingen in de bedrijfsvoering op het gebied van efficiëntie, zoals het overschakelen naar een ander melkveeras. Het kiezen van het ras dat het beste past bij de bedrijfssituatie kan namelijk duizenden euro’s per jaar opleveren.

Tekst **Annique Aalders**

Al vanaf juni 2014, een half jaar voor het einde van het melkquotum, begon de melkprijs te zakken. Sinds juli 2014 heeft de melkprijs de grens van 40 cent per kilogram melk niet meer overschreden, in 2015 lag de melkprijs gemiddeld op 30 cent per kilogram melk en momenteel is de melkprijs zelfs gezakt tot 25 cent per kilogram melk. Het afschaffen van het melkquotum heeft naast deze financiële domper, ook geleid tot nieuwe beperkingen voor melkveehouders. Uit angst voor overproductie en het overschrijden van het door de Europese Unie vastgestelde fosfaatplafond zijn er nieuwe maatregelen in het leven geroepen met fosfaat als beperkende factor.

Groei wordt aan banden gelegd

De eerste maatregel is de Algemene Maatregel van Bestuur in de Melkveewet, die op 1 januari 2016 van kracht is gegaan. Deze maatregel stelt dat bedrijven die in het referentiejaar 2014 een fosfaatoverschot van minder dan 20 kilogram per hectare hebben, geen grond hoeven aan te kopen wanneer zij uitbreiden, of hebben uitgebreid sinds 2015, mits zij onder de 20 kilogram overschot per hectare blijven. Bedrijven die een fosfaatoverschot hebben tussen de 20 en 50 kilogram fosfaat per hectare moeten bij uitbreiding voor een kwart van het extra ontstane fosfaatoverschot grond kopen.

Voor bedrijven met een fosfaatoverschot van tussen de 50 en 100 kilogram per hectare geldt

dat er bij uitbreiding voor de helft van het extra ontstane fosfaatoverschot grond moet worden gekocht en bedrijven met een fosfaatoverschot van meer dan 100 kilogram per hectare moeten bij uitbreiding voor het gehele extra ontstane fosfaatoverschot grond kopen.

Bedrijven die in 2014 een overschot hadden, maar sindsdien niet uitgebreid hebben, hoeven geen grond te kopen. Hoewel deze Algemene Maatregel van Bestuur pas van kracht is geworden op 1 januari 2016, worden uitbreidingen die in 2015 zijn gerealiseerd niet vrijgesteld van deze maatregel.

Een tweede maatregel is het instellen van een fosfaat-rechtenstelsel vanaf 1 januari 2017. Deze rechten worden onder de Nederlandse melkveehouders verdeeld aan

de hand van de forfaitaire fosfaatexcretnormen, vermenigvuldigd met het aantal gehouden stuks melkvee en jongvee op 2 juli 2015. Omdat in 2014 en 2015 het sectorplafond voor fosfaat is overschreden, zal er gekort moeten worden op de uit te delen fosfaatrechten, zodat het totale Nederlandse fosfaatplafond niet overschreden zal worden.

De fosfaatproductie in de melkveehouderij zal met 4% moeten krimpen. Echter zal het afromingspercentage hoger liggen, omdat extensieve melkveebedrijven en knelgevallen in aanmerking komen voor compensatie en bij het uitdelen van de fosfaatrechten extra rechten uitgedeeld krijgen.

Het uitdelen van deze rechten gebeurt op 1 januari 2017 en het definitieve afromingspercentage wordt 1 juli 2017 bekend gemaakt. Dit percentage zal voor alle melkveehouders hetzelfde zijn

en de melkveehouders hebben vanaf dat moment tot begin 2018 de tijd om de fosfaatproductie te krimpen.

Efficiëntie belangrijker dan ooit

Beide maatregelen leiden tot een groeibeperking bij melkveehouders, ook wanneer de investeringen in deze groei in de afgelopen jaren al zijn gerealiseerd. Bedrijven die sinds 2015 een nieuwe stal hebben gebouwd moeten nu nog extra grond aankopen, wanneer zij volgens de Algemene Maatregel van Bestuur te weinig mestplaatsingsruimte hebben. Ook moeten zij fosfaatrechten kopen voor het extra vee, tenzij de stal op 2 juli 2015 al vol stond. Deze onverwachte kosten, die voorafgaand aan de uitbreiding niet begroot konden worden, zorgen in samenhang met de dalende melkprijs voor problemen bij melkveehouders.

Ook de melkveehouders die nog willen uitbreiden krijgen te maken met de verplichte aankoop van grond en fosfaatrechten.

Er bestaan plannen om in plaats van de forfaitaire fosfaatexcretnormen de Kringloopwijzer te gaan hanteren, om de fosfaatproductie van melkveehouders in kaart te brengen. Met behulp van de Kringloopwijzer kunnen melkveehouders aantonen dat zij door efficiënt werken minder fosfaat produceren. Hierdoor kunnen er minder fosfaatrechten nodig zijn en mogen er meer koeien per hectare grond gehouden worden.

De ene koe is de andere niet

De keuze voor een bepaald melkveeras is van wezenlijk belang op de financiële gesteldheid en de efficiëntie van een bedrijf. Zaken zoals productie, gezondheid, duurzaamheid en vruchtbaarheid kunnen bijdragen aan een beter saldo. Maar vooral voer- en fosfaatefficiëntie dragen bij aan een beter bedrijfsresultaat. De Jersey is op het gebied van voer en fosfaat 30 procent efficiënter dan een grote koe en dit voordeel kan duizenden euro's per jaar opleveren.

Walter Liebrechts: 'In de toekomst zal de automatische keuze voor Holstein-Friesian losgelaten worden'

Walter Liebrechts, directeur van Koole & Liebrechts, heeft zijn eigen interessante kijk op de zaak. Koole & Liebrechts is al sinds 1993 actief met een aanbod in onder andere Holstein-Friesian en Montbéliarde sperma. Sinds 1 november 2013 heeft Koole & Liebrechts het aanbod uitgebreid met Viking RED en Viking Jersey.

'We hebben gekozen voor Viking Jersey omdat de fokwaardes van deze Deense variant veel betrouwbaarder zijn dan van de Amerikaanse variant. Ook brengt de Deense Jersey veel voordelen met zich mee, zoals de efficiëntie, een hogere melkprijs en het kleine formaat. We promoten zowel Viking Jersey als ProCROSS.

omdat bij elke ondernemer en bedrijfssituatie een ander ras het beste past. Bij de ene ondernemer past ProCROSS het beste en bij de andere ondernemer past de Jersey het beste, maar Holstein-Friesian is nooit de beste keuze.'

De afname van Jersey sperma bij Koole & Liebrechts stijgt en tevens hebben al meerdere Nederlandse melkveehouders dit jaar de Holstein-Friesian veestapel verkocht om hier Jerseys voor terug te kopen.

‘Momenteel wordt het steeds moeilijker om Holstein-Friesians te verkopen en hier Jerseys voor terug te kopen, omdat de prijs van een Jersey tussen de driehonderd en vijfhonderd euro hoger ligt dan de prijs van een Holstein-Friesian. Bij een veestapel van honderd koeien moet er dan minimaal dertigduizend euro worden bijgelegd. Het is een goede investering, maar menig melkveehouder heeft dit bedrag momenteel niet voor handen. Het gaan inkruisen met Jerseys is in dit geval een oplossing, omdat dit veel minder kosten met zich meebrengt.’

Hoewel de Jersey in trek komt bij de Nederlandse melkveehouders, zitten er ook nadelen aan het ras.

‘Het houden van Jerseys brengt meer arbeid met zich mee. De kalveren zijn gevoeliger voor ziekten en de droge en nieuwmelkte koeien hebben meer aandacht nodig om melkziekte te voorkomen. Ook brengen de Jerseys in restwaarde niet veel meer op en is de omzet en aanwas laag. Uit ethisch oogpunt is het gebruik van gesekst sperma noodzakelijk.

Het lijkt een voordeel dat de Jersey maar voor 70 procent meetelt in de mestboekhouding, maar omdat dit

percentage eigenlijk nog te hoog is – de Jersey produceert namelijk nog minder mest de berekende 70 procent van een Holstein-Friesian - brengt dit nadelen met zich mee.

Ondernemers hebben volgens de norm meer mest dan dat er in werkelijkheid op het bedrijf aanwezig is. Hierdoor kunnen ondernemers minder mest aanvoeren en moeten ondernemers met een tekort aan mestplaatsingsruimte te veel mest afvoeren. Dit kost geld en omdat ze zelf te weinig mest overhouden, moet er kunstmest worden aangekocht.

Over een aantal jaren, wanneer er niet meer met normen wordt gerekend maar er bedrijfsspecifiek wordt gekeken naar de fosfaatproductie, zal dit probleem opgelost zijn en zal de Jersey op dit gebied verreweg de beste keuze zijn. Het zal dan mogelijk zijn om tussen de 15 en 40 procent meer Jerseys te houden dan grote koeien.’

Koole & Liebrechts beschikt over een programma dat kan berekenen welk ras het beste past bij een specifieke bedrijfssituatie. Het programma houdt rekening met veel aspecten, zoals de intensiviteit, productie, gezondheidskengetallen, arbeid en eventuele voer- en mest aankoop of verkoop.

‘De Jersey komt beter uit bij intensieve bedrijven dan bij extensieve bedrijven. Dit komt omdat voeraankoop en mestverkoop duur zijn en de Jersey juist op deze vlakken punten scoort. Tevens is de

Jersey geschikt voor een rantsoen met veel krachtvoer en weinig structuur. Bij deze manier van voeren zal de Jersey evenveel meetmelk produceren als een groot melkveeras, met 30 procent minder voeropname en fosfaatproductie.’

Op een bedrijf met een intensiviteit van 31.667 kilogram melk per hectare brengt de Jersey dertigduizend euro per jaar meer op (figuur 1). Het saldo per kilogram fosfaatproductie op dit bedrijf is €27,73 bij de Holstein-Friesian en €49,32 bij de Jersey, bijna het dubbele.

‘Bij een extensieve bedrijfsvoering komt de Jersey wel beter uit dan de Holstein-Friesian, maar zal dit verschil minder groot zijn omdat de Jersey bij deze bedrijfsvoering minder melk produceert. De opbrengsten zullen hierdoor lager liggen en er zal alleen voordeel behaald worden op het gebied van levensduur en voer- en mestkosten. Hierdoor valt het voordeel lager uit.’

Op een bedrijf met een intensiviteit van 10.000 kilogram melk per hectare levert de Jersey bijna dertienduizend euro per jaar meer op, (figuur 2) met een saldo per kilogram fosfaatproductie van €30,97 bij Holstein-Friesian en €49,13 bij de Jersey.

‘Op dit soort bedrijven zal ProCROSS echter ongetwijfeld de beste keuze zijn. Deze kruising combineert namelijk hoge opbrengsten met voordelen op de gebieden van levensduur, gezondheid en vruchtbaarheid.

Het effect van een ras op het bedrijfssaldo

Hoewel ProCROSS niet zo efficiënt omgaat met voer en mest als de Jersey, komt ProCROSS in deze situatie onderaan de streep toch het beste uit dankzij haar hoge productie. Overschakeling naar ProCROSS zal in deze situatie rond de dertigduizend euro per jaar extra opleveren.’

Voor de toekomst verwacht Walter Liebrechts dat de automatische keuze voor Holstein-Friesian losgelaten wordt en dat er zal meer gebruik gemaakt gaat worden van ProCROSS en de Jersey. ‘De Jersey wordt met het oog op efficiëntie en de ingestelde beperkingen interessant voor iedereen. In het rekenmodel worden de aankoop van grond en fosfaatrechten nog niet

meegerekend en er wordt ook nog niet gerekend met bedrijfsspecifieke normen. Wanneer er in de toekomst wel met deze aspecten gerekend wordt zal de Jersey nog aantrekkelijker worden. Vooral voor bedrijven die willen uitbreiden, hun stal nog niet vol hebben of grond moeten aankopen wordt de Jersey zeer interessant.’

	Holstein	Jersey
Aantal melkkoeien	100	100
Aantal jongvee	63	48
Vervangingspercentage	30%	24%
Melkproductie	9.500	7.600
Vet percentage	4,50%	5,77%
Eiwit percentage	3,50%	4,10%
Kg vet en eiwit per koe	763	751
Totaal kg vet en eiwit	76.340	75.070
Levensduur dagen	1.900	2.200
Levensduur jaren	5,3	6,1
Afkalfleeftijd	25	24
Tussenkalfleeftijd	400	377
Mestafvoer	2.030	1.310
Mestaanvoer	0	0
Opbrengst		
Melkopbrengst	€ 333.422	€ 318.582
Omzet	€ 25.465	€ 12.091
Verkoop voer	€ -	€ -
Totaal opbrengst	€ 358.887	€ 330.673
Kosten		
Voerkosten	€ 88.671	€ 51.508
Eigen voerteelt	€ 59.165	€ 59.165
Diergezondheidskosten	€ 10.487	€ 11.495
Inseminatiekosten	€ 3.514	€ 3.876
Opfokkosten	€ 31.875	€ 23.377
Mestkosten	€ 40.665	€ 26.229
Totale kosten	€ 234.376	€ 175.650
Saldo	€ 124.511	€ 155.023
Verschil t.o.v. Holstein		€ 30.513

Figuur 1. Intensief bedrijf op 30 hectare, 31.667 kilogram melk per hectare

	Holstein	Jersey
Aantal melkkoeien	100	100
Aantal jongvee	63	48
Vervangingspercentage	30%	24%
Melkproductie	7.000	5.500
Vet percentage	4,50%	5,77%
Eiwit percentage	3,50%	4,10%
Kg vet en eiwit per koe	558	543
Totaal kg vet en eiwit	55.787	54.327
Levensduur dagen	2.000	2.300
Levensduur jaren	5,5	6,3
Afkalfleeftijd	25	24
Tussenkalfleeftijd	430	403
Mestafvoer	0	0
Mestaanvoer	850	1.470
Opbrengst		
Melkopbrengst	€ 243.508	€ 230.495
Omzet	€ 25.465	€ 12.091
Verkoop voer	€ 45.260	€ 61.437
Totaal opbrengst	€ 314.234	€ 304.024
Kosten		
Voerkosten	€ 36.227	€ 28.600
Eigen voerteelt	€ 129.275	€ 129.275
Diergezondheidskosten	€ 7.663	€ 8.319
Inseminatiekosten	€ 3.514	€ 3.876
Opfokkosten	€ 31.875	€ 23.377
Mestkosten	€ -11.062	€ -19.089
Totale kosten	€ 197.492	€ 174.358
Saldo	€ 116.741	€ 129.665
Verschil t.o.v. Holstein		€ 12.924

Figuur 2. Extensief bedrijf op 70 hectare, 10.000 kilogram melk per hectare